

ENTEĞRE RAPORLAMA ÇERÇEVESİ İLKELERİNİN YILLIK FAALİYET RAPORLARINDA AÇIKLANMA DÜZEYİNİN BELİRLENMESİ: FAİZSİZ BANKACILIK SEKTÖRÜ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA¹

İbrahim YAVUZ²

Semra ÖNCÜ³

Ayşe NECEF YERELİ⁴

Fatma TEKTÜFEKÇİ⁵

Öz

Entegre raporlama, finansal raporlama aracılığıyla sunulan finansal bilgiler ve ağırlıklı olarak sürdürülebilirlik raporlarında sunulan finansal olmayan bilgileri tek bir raporda sunan kurumsal raporlama yaklaşımıdır. Entegre Rapor, kılavuz ilkeler ve içerik öğeleri dikkate alınarak hazırlanmaktadır. Bu çalışmanın amacı, faizsiz bankacılık ve entegre raporlamaya ilişkin kavramsal çerçevenin verilmesi, küresel faizsiz bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankaların yayımlanmış oldukları yıllık faaliyet raporlarında içerik analizi yoluyla entegre raporlama çerçevesi kılavuz ilkeler ve içerik öğelerinin açıklanma skorunu belirlemektir. Yapılan içerik analizi sonucunda; faizsiz bankaların yıllık faaliyet raporlarında, kılavuz ilkeler ve içerik öğelerine yönelik; kılavuz ilkelerden olan güvenilirlik ve tamlik, karşılaştırılabilirlik ve tutarlılık ilkeleri dışında genel olarak yeterli açıklama yapmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Faizsiz Bankacılık
Entegre Raporlama
Kılavuz İlkeler
İçerik Öğeleri

Makale Hakkında

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi : 12.01.2023
Kabul Tarihi : 18.04.2023
E-Yayın Tarihi : 15.10.2023
DOI : 10.58702/teyd.1233069

¹ Bu makale; Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Doktora programında Prof. Dr. Semra Öncü danışmanlığında hazırlanan "Yıllık Faaliyet Raporlarının Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi İlkelerine Uygunluğunun Değerlendirilmesi: Faizsiz Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Araştırma" adlı tezden üretilmiştir.

² Dr. Öğr. Üyesi., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Simav Meslek Yüksekokulu, Finans, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, e-posta ibrahim.yavuz@dpu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2099-0625.

³ Prof. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, e-posta: semra.oncu@cbu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2315-5438.

⁴ Prof. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, e-posta: ayseyereli@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3174-6473.

⁵ Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, e-posta: f.tektufekci@deu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4276-0959.

DETERMINING THE LEVEL OF DISCLOSURE OF INTEGRATED REPORTING FRAMEWORK PRINCIPLES IN ANNUAL REPORTS: A RESEARCH ON THE INTEREST-FREE BANKING SECTOR

Abstract

Integrated reporting is a corporate reporting approach that presents financial information presented through financial reporting and non-financial information mainly presented in sustainability reports in a single report. The Integrated Report is prepared taking into account the guidelines and content elements. The purpose of this study is to give the conceptual framework of interest-free banking and integrated reporting, to determine the score of disclosure of integrated reporting framework guidelines and content items through content analysis in the annual reports published by banks operating in the global interest-free banking sector. As a result of the content analysis; for the guiding principles and content elements in the annual reports of interest-free banks; It has been determined that, apart from the principles of reliability and completeness, comparability and consistency, which are among the guidelines, it does not make sufficient explanations in general.

Keywords

Interest-Free Banking
Integrated Reporting
Guiding Principles
Content Element

Article Info

Research Article

Received : 12.01.2023
Accepted : 18.04.2023
Online Published : 15.10.2023
DOI : 10.58702/teyd.1233069

Kaynakça Gösterimi: Yavuz, İ., Öncü, S., Necef Yereli, A. ve Tektüfekçi, F. (2023). Entegre Raporlama Çerçevesi İlkelerinin Yıllık Faaliyet Raporlarında Açıklanma Düzeyinin Belirlenmesi: Faizsiz Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Araştırma. *Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 4 (2), 228-254.

Citation Information: Yavuz, I., Oncu, S., Necef Yereli, A. and Tektufekci, F. (2023). Determining the Level of Disclosure of Integrated Reporting Framework Principles in Annual Reports: A Research on the Interest-Free Banking Sector. *Journal of Society, Economics and Management*, 4 (2), 228-254.

GİRİŞ

Son yıllarda çevresel, sosyal ve yönetim gibi konularda meydana gelen değişim ve gelişmeler nedeniyle işletmelerin, kurum ve kuruluşların faaliyet sonuçlarının raporlandığı ve finansal bilgilerin ağırlıkla yer aldığı kurumsal raporların revize edilmesi ihtiyacı söz konusu olmuştur. Yine mevcut raporlama araçlarının paydaş gruplarının ihtiyaç duyduğu bilgiyi karşılamada yetersiz kalması, yeni bir raporlama aracı ihtiyacını gündeme getirmiştir. Finansal raporlama paydaşların bilgi ihtiyacına cevap verememiş; önce çevresel, sosyal ve yönetsel konuları sunan sürdürülebilirlik raporlaması ardından finansal ve finansal olmayan bilgileri, entegre düşünce temelinde, bir araya getiren entegre raporlama gündeme gelmiştir. Entegre raporlama, işletme faaliyetlerinin kısa, orta, uzun vade için değer yaratıldığını, korunduğunu veya tüketildiğini (aşındığını) gösteren, finansal ve finansal olmayan bilgileri entegre düşünce temelinde sunan kurumsal raporlama yaklaşımıdır.

Faizsiz bankalar, işleyiş biçimini İslam dininin temel ilkelerinden almakta, aktif büyüklüğü her geçen yıl büyük bir artış göstermekte ve finansal kuruluşlar içerisinde önem kazanmaktadır. Bu nedenle çalışmada; faizsiz bankacılık sektörünün yeni kurumsal raporlama aracı olan entegre raporlamanın benimsenme durumunu görmek amaçlanmıştır.

Çalışmada öncelikle entegre raporlamaya yönelik teorik çerçeveye değinilecek sonrasında araştırma bulgularına ve değerlendirmelerine değinilecektir.

1.Entegre Raporlama

1.1.Entegre Rapor, Entegre Raporlama Kavramı ve Entegre Raporlama Çerçevesi Kılavuz İlkeler ve İçerik Öğeleri

İşletmelerin, kurum ve kuruluşların paydaşlarına sunduğu finansal raporlar, yönetsel sorunlar, kaynakların yetersiz kalması, fakirlik, eşitsizlik, iklim değişikliği, toplumsal problemler, su kıtlığı (yetersizliği), çevre kirliliği ve bunların sonuçları olan finansal olmayan bilgileri sunma ihtiyacına cevap verememiştir (Dumay vd., 2016: 166). Finansal raporlar, finansal durumu, finansal performansı, özkaynaklardaki değişimi sunarken; işletme faaliyetlerinin sosyal, çevresel ve yönetsel sonuçlarını, değer nasıl yaratıldığını, korunduğunu, tükendiğini yansıtmaya ihtiyacına cevap verememiştir.

Yukarıda ifade edilen eksiklikler nedeniyle işletmeler, paydaş gruplarının ihtiyaç duyduğu bilgileri sunmak için çevresel raporlar, kurumsal yönetim raporları, sürdürülebilirlik raporları yayımlamaya başlamışlardır. Ancak bu tür raporlama araçları da işletme, kurum ve kuruluşların stratejisi, yönetsel ve diğer faaliyetleri, finansal ve finansal olmayan bilgiler arasındaki bağlantıyı sağlayamamış, 'entegre raporlama' adında yeni bir kurumsal raporlama aracına ihtiyaç duyulmuştur (International Integrated Reporting Council-IIRC, 2011: 2).

Entegre raporlama; bir kuruluş tarafından değer nasıl yaratıldığı, korunduğu ve tükendiğini ve değer yaratma süreci ile ilgili bilgilendirmeyi entegre düşünce temelinde raporlayan entegre (bütüncül) bir raporun düzenlenmesi süreci ve faaliyetidir. Entegre rapor ise kuruluşun stratejisinin, kurumsal yönetiminin, performansının ve beklentilerinin kuruluşun dış çevresi bağlamında kısa orta ve uzun vadede değer nasıl yaratılacağını kısa ve öz bir şekilde sunulmasıdır. Bir süreç üzerine inşa edile entegre raporlama, işletme

stratejisinin tüm paydaş gruplarının menfaatini sağlayacak şekilde oluşturulması, entegre işletme faaliyetlerinin entegre düşünce temelinde yürütülmesi ve sermaye ögeleri üzerinde yaratılan değer entegre rapor ile bilgi kullanıcılarına aktarılması ile sonuçlanır (Yüksel, 2018: 194). Entegre düşünce; bir kuruluşun işletme ve fonksiyonel birimleri arasındaki ilişkileri ve sermaye ögelerini nasıl etkilediğini ya da nasıl etkilendiğini değerlendirmesidir (IIRC, 2021: 53). Üzerinde değer yaratılacak sermaye ögeleri, Uluslararası Entegre Raporlama (ER) Çerçevesi'nde; finansal sermaye, üretilmiş sermaye, sosyal ve ilişkisel sermaye, insan sermayesi, doğal sermaye ve entelektüel sermaye olarak ele alınmıştır (IIRC, 2021: 18-19).

Uluslararası ER Çerçeve'nin 2. Bölümünde entegre raporun hazırlanmasında yol gösterici ilkeler Kılavuz İlkeler ve entegre bir raporda bulunması gereken ögelerin neler olması gerektiğini gösteren İçerik Ögeleri ele alınmaktadır. ER Çerçevesi'nde yedi Kılavuz İlke olup, özellikleri aşağıda Tablo 1'de özetlenmektedir.

Tablo 1. Kılavuz İlkeler ve Özellikleri

Kılavuz İlkeler	Özellikleri
Stratejik Odak ve Geleceğe Yönelim	<p>“*Kuruluşun stratejisi ve kaynak aktarımı”</p> <p>“*Kuruluşun pazardaki konumu ve kuruluşun iş modelini etkileyen risk ve fırsatlar”</p> <p>“*Geçmiş ve gelecek performans arasındaki ilişki ve bu ilişkinin yönünü değiştirebilecek faktörler”</p> <p>“*Kuruluşun gelecekteki stratejik yönünü belirlerken geçmiş deneyimlerden neler öğrendiği”</p>
Bilgiler Arası Bağlantı	<p>“*İçerik ögeleri”</p> <p>“*Dün, bugün ve yarın”</p> <p>“*Sermaye ögeleri”</p> <p>“*Finansal bilgiler ve diğer bilgiler”</p> <p>“*Nicel ve nitel bilgiler”</p> <p>“*Yönetim bilgileri, yönetim kurulu bilgileri ve kuruluş tarafından rapor edilen bilgiler”</p> <p>“*Entegre rapordaki bilgiler, kuruluşun diğer bildirimlerindeki bilgiler, diğer kaynaklardan gelen bilgiler”</p>
Paydaşlarla İlişkiler	<p>“*Paydaşların değer algısının ne olduğunun anlaşılması”</p> <p>“*Henüz ilgi çekmeyen ancak önemi giderek artan konular, trendler”</p> <p>“*Günlük işlerle ilgili paydaşlarla iletişime geçilmesi”</p> <p>“*Başlıca paydaşların meşru ihtiyaç ve beklentilerinin anlaşılması”</p>
Önemlilik	<p>“*Önemlilik belirleme süreci; ilgili konuların belirlenmesi, ilgili konuların öneminin belirlenmesi, önem derecelerine göre konulara öncelik verilmesi ve maddi konular hakkında açıklanacak bilgilerin belirlenmesi”</p> <p>“*Raporlama sınırının belirlenmesi”</p>
Kısa ve Öz Olma	<p>“*Entegre bir rapor kısa ve öz olmalıdır”</p> <p>“*Entegre raporda sunulan bilgiler mantıklı bir yapıyla sunulmalıdır”</p> <p>“*Kavramlar net, mümkün olduğunca az kelime ile ifade edilmelidir”</p> <p>“*Raporda mesleki ifadeler ve oldukça teknik kelimeler olmamalı”</p>
Güvenilirlik ve Tamlık	<p>“*Entegre bir rapor için güvenilirlik; sunulan bilgilerin dengeli ve maddi hata içermeyecek şekilde sunulmasıdır”</p> <p>“*Entegre bir rapor için tamlık (eksiksizlik); maliyet/fayda, geleceğe yönelik bilgiler ve rekabet avantajı ile ilgili konular”</p>

Tutarlılık ve Karşılaştırılabilirlik	<p>“*Entegre bir rapor için tutarlılık; raporlama ilkelerinin birbirinin izleyen dönemlerde değiştirilmeden kullanılması”</p> <p>“*Temel performans göstergeleri de tutarlılık kavramının kapsamına dâhildir”</p> <p>“*Entegre bir rapor için karşılaştırılabilirlik; rapor, hem kuruluşun geçmiş dönem raporlarıyla hem de aynı sektördeki diğer kuruluşlarla karşılaştırılabilirliği sağlamalıdır”</p>
---	--

Kaynak: (IIRC, 2021: 3A-3G'den faydalanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.)

Çerçeve’de kurumsal genel görünüm ve dış çevre, kurumsal yönetim, iş modeli, risk ve fırsatlar, strateji ve kaynak aktarımı, performans, genel görünüm, hazırlık ve sunum temeli olmak üzere sekiz İçerik Ögesinin tanımına yer verilmiştir. İçerik öğeleri ve özellikleri aşağıda Tablo 2’de sunulduğu gibidir.

Tablo 2: İçerik Öğeleri ve Özellikleri

İçerik Ögesi	Özellikleri
Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre	“Kurumsal genel görünüm kapsamında, entegre bir rapor, kuruluşun misyonunu, vizyonunu ve amacını tanımlamalı ve kuruluşun kültür, etik, değerler, mülkiyet, işletme yapısı, temel faaliyetler, pazarlar, değer zinciri içerisindeki yerini sunmalıdır. Bir kuruluşun dış çevresi; rakipler, müşteriler, tedarikçiler, kilit paydaşların meşru istek ve ihtiyaçları, ekonomik denge, küreselleşme, mikro ve makro koşullar, rakiplerin güçlü ve zayıf yönleri, müşterilerin talepleri, teknolojik değişim, demografik değişimler, sağlık sistemleri ve toplumsal değerler sistemindeki değişimler, iklim değişikliği, kaynak kıtlığı, faaliyet gösterilen yasal ortam, siyasi gelişmeler gibi birçok unsuru ve dış çevreyi etkileyen faktörleri içerir”
Kurumsal Yönetim	“Kuruluşun kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma yeteneğini etkileyen ve yönetsel bir süreç içerisinde yer alan bilgilerin açıklanması gerekir.”
İş Modeli	“Girdiler ve iş faaliyetleri yoluyla stratejik amaçlarına ulaşmayı ve kısa orta ve uzun vadede değer yaratmayı hedefleyen bir sistemdir. Entegre bir raporun iş modelinin girdileri, iş faaliyetlerini, çıktıları ve sonuçları açıklaması.”
Riskler ve Fırsatlar	“Kısa, orta ve uzun vadede faaliyetlerle ilgili sermaye öğeleri üzerinde ve sermaye öğelerinin hem elde edilmesinde hem de kalitesi üzerinde etkili olan, iç ve dış risk ve fırsatları açıklanması.”
Strateji ve Kaynak Aktarımı	“Kuruluşun kısa, orta ve uzun vadede değer nasıl yaratıldığını, korunduğunu veya azaldığını gösteren entegre bir raporda, stratejik amaçlarını, stratejilerini uygulamak için kaynakların nasıl tahsis edildiğini, başarıları ve ulaşılması beklenen sonuçları nasıl ölçeceğini sunması ve tanımlaması.”
Performans	“Performans, kuruluşun temel faaliyetleri sonucunda ulaştığı finansal (nicel) ve finansal olmayan (nitel) bilgiler, kuruluşun sermaye unsurları üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri, hedefler, risk ve fırsatlar üzerindeki finansal olmayan göstergelerin etkileri ve bu etkileri ölçmek için kullanılan yöntemler, kilit paydaşlarla olan ilişkilere verilen önem, paydaşların ihtiyaç ve beklentilerinin ne ölçüde dikkate alındığı, geçmiş

	ve bugünkü performans arasındaki ilişkileri içermekte olup bu konulara ilişkin bilgilerin entegre raporda sunulması.”
Genel Görünüş	“Kuruluşun zaman içinde beklediği değişikliklerin, güvenilir ve şeffaf analizler sonucunda elde edilen bilgilerin entegre raporda raporlanması.”
Hazırlık ve Sunum Temeli	“Kuruluşun entegre raporun hazırlaması ve sunumunun yapılmasında; önemlilik belirleme sürecinin özeti, raporlama sınırı ve raporlama sınırının nasıl belirlendiği hakkında açıklama ve maddi konuları ele almak için kullanılan çerçevelerin ve yöntemlerin özetinin açıklanması gerekir.”

Kaynak: (IIRC, 2021: 4A-4H'den faydalanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.)

2. Entegre Raporlama Çerçevesi İlkelerinin Faizsiz Bankaların Yıllık Faaliyet Raporlarında Açıklanma Düzeyinin Belirlenmesi

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın temel amacı, Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi ilkeleri dikkate alınarak, faizsiz bankaların yıllık faaliyet raporlarında entegre raporlama kılavuz ilkeler ve içerik öğelerinin açıklanma skorunu ölçmek ve değerlendirmektir. Araştırma dünyada ve Türkiye’de faizsiz bankaların entegre raporlamadaki durumunu görmek ve entegre raporlamanın uygulanması konusunda hem Türkiye’deki katılım bankalarına hem de diğer faizsiz bankalara rehberlik etmek açısından önem arz etmektedir.

2.2. Araştırma Yöntemi ve Tekniği

Çalışmada, faizsiz bankaların yıllık faaliyet raporunda, entegre raporlama kılavuz ilkeleri ve içerik öğelerinin açıklanması skoru ölçülmeye çalışılacaktır. Çalışmanın yapıldığı dönemde faizsiz bankaların yayımlanmış en son yıllık faaliyet raporu 2020 yılına ait olduğu için 2020’ye ait yıllık faaliyet raporları incelenmiştir. Faizsiz bankaların yıllık faaliyet raporlarına resmi internet sitelerinden erişim sağlanmıştır.

Faizsiz bankaların yıllık faaliyet raporları incelenirken IIRC tarafından yayımlanan (IIRC, 2013) ve Ocak 2021’de revize edilen Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi (IIRC, 2021) ilkeleri ölçüt olarak kullanılmıştır. Yüksel (2017), doktora çalışmasında Kurumsal Yönetim Endeksinde yer alan 50 işletmenin 2014 yılına ait yıllık faaliyet raporlarını Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi Kılavuz İlkeler ve İçerik Öğelerinden oluşan 71 ölçüte göre incelemiştir. 71 ölçütü belirlerken, Aralık 2013 tarafından yayımlanan Çerçeve’yi kullanmış, açıklama ve tekrarlanan ifadeleri ölçüt kapsamından çıkarmıştır. Yüksel (2017)’in kullandığı 71 ölçüt, Ocak 2021’de revize edilen Çerçeve ile karşılaştırılmış ve farklılık olmadığı görülmüştür. Yüksel (2017)’in çalışmasında 0 ve 1 puan kukla değişkeni kullanılmıştır. Bu çalışmada ise 0, 1 ve 2 puan kukla değişkeni dikkate alınarak 71 ölçüt ile birlikte Ölçüt Açıklanma Skoru ve Ölçüt Açıklanma Skoru Ortalaması hesaplanmıştır. İlgili hesaplamalar Microsoft Office Excel Programı aracılığıyla yapılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçütlerin tam listesi Tablo 4’teki 71 ölçüt olup (Yüksel, 2017: 250-254; IIRC, 2021: 3A-3G ve 4A-4H) tekrardan kaçınmak amacıyla EK’te verilmemiştir. Araştırma kapsamındaki faizsiz bankaların yıllık faaliyet raporlarının Tablo 4’te belirtilen ölçütlere uygunluğunun değerlendirilmesi için kukla değişkenler kullanılmıştır. İlgili faizsiz bankanın yıllık faaliyet raporunda; ilgili ölçüt için

açıklama yapılmamış ise 0 puan, genel bilgi olarak bahsedilmiş ve yeterli açıklama yapılmamış ise 1 puan, yeterli açıklama yapılmış ise 2 puan verilmiştir.

71 ölçütten her birinin faizsiz bankaların yüzde kaç tarafından açıklandığını görmek amacıyla ölçüt açıklanma skoru hesaplanmıştır. Ölçüt açıklamaları için 0, 1 veya 2 puanlaması kullanıldığından her bir ölçüt için; 1 puan ve 2 puan için ölçüt açıklanma skoru hesaplanmıştır. Ölçüt açıklanma skoru faizsiz bankaların yıllık faaliyet raporlarında hangi ölçütler açısından eksiklikler olduğunu göstermektedir.

Ölçüt açıklanma skoru aşağıdaki gibi hesaplanmıştır.

Faizsiz bankalara, her bir ölçüt için açıklama yapmamışlar ise 0, yeterli açıklama yapmamışlar ise 1, yeterli açıklama yapmışlar ise 2 puan verilmiştir. Her bir ölçüt için; 1 puan alan faizsiz banka sayısı 1 puan için ilgili ölçüt puanını ve 2 puan alan faizsiz banka sayısı 2 puan için ilgili ölçüt puanını oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında 76 faizsiz banka bulunduğundan her bir ölçüt 1 veya 2 puan için maksimum 76 puan (ölçütü 1 veya 2 puan için açıklayan banka sayısı) alabilecektir. Bu bilgilere göre 1 puan ve 2 puan için ölçüt açıklanma skoru aşağıdaki gibi hesaplanacaktır:

1 Puan İçin Ölçüt Açıklanma Skoru

$$=(\text{Ölçütün 1 Puan İçin Aldığı Toplam Puan (Ölçüt için 1 puan alan faizsiz banka sayısı)})/(\text{Toplam Faizsiz Banka Sayısı (76)})$$

2 Puan İçin Ölçüt Açıklanma Skoru

$$=(\text{Ölçütün 2 Puan İçin Aldığı Toplam Puan (Ölçüt için 2 puan alan faizsiz banka sayısı)})/(\text{Toplam Faizsiz Banka Sayısı (76)})$$

2.3. Araştırma Evreni

Faizsiz bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 76 banka araştırma evrenini oluşturmaktadır. Tablo 4'te belirtilen kriterler dâhilinde, yıllık faaliyet raporları incelenecek faizsiz bankalar aşağıda Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Araştırma Kapsamında Yıllık Faaliyet Raporları İncelenen Faizsiz Bankalar

	Bankanın Adı	Bankanın Faaliyet Gösterdiği Ülke		Bankanın Adı	Bankanın Faaliyet Gösterdiği Ülke
1	Al Baraka Banking Group	Bahreyn	39	Qatar Islamic Bank	Katar
2	Ithmaar Bank	Bahreyn	40	Masraf Al Rayan	Katar
3	Bahrain Islamic Bank	Bahreyn	41	Qatar International Islamic Bank	Katar
4	Khaleeji Commercial Bank	Bahreyn	42	Barwa Bank	Katar

5	Al Baraka Islamic Bank	Bahreyn	43	Qatar First Bank	Katar
6	ABC Islamic Bank	Bahreyn	44	Kuwait Finance House	Kuveyt
7	First Energy Bank	Bahreyn	45	Boubyan Bank	Kuveyt
8	Bank Alkhair	Bahreyn	46	Warba Bank	Kuveyt
9	Venture Capital Bank	Bahreyn	47	Kuwait International Bank	Kuveyt
10	Liquidity Management Centre	Bahreyn	48	Maybank Islamic	Malezya
11	Citi Islamic Investment Bank	Bahreyn	49	Bank Rakyat	Malezya
12	Islami Bank Bangladesh	Bangladeş	50	CIMB Islamic Bank	Malezya
13	First Security Islami Bank	Bangladeş	51	Hong Leong Islamic Bank	Malezya
14	Export Import Bank of Bangladesh	Bangladeş	52	AFFIN Islamic Bank	Malezya
15	Al-Arafah Islami Bank	Bangladeş	53	Bank Muamalat Malaysia	Malezya
16	Shahjalal Islami Bank	Bangladeş	54	OCBC Al-Amin Bank	Malezya
17	Union Bank	Bangladeş	55	Maldives Islamic Bank	Maldivler
18	ICB Islamic Bank	Bangladeş	56	Al Baraka Bank Egypt	Mısır
19	Dubai Islamic Bank	Birleşik Arap Emirlikleri	57	Abu Dhabi Islamic Bank – Egypt	Mısır
20	Abu Dhabi Islamic Bank	Birleşik Arap Emirlikleri	58	Jaiz Bank	Nijerya
21	Emirates Islamic Bank	Birleşik Arap Emirlikleri	59	Meezan Bank	Pakistan
22	Al Rayan Bank	Birleşik Krallık	60	BankIslami Pakistan	Pakistan
23	Bank of London and The Middle East Plc	Birleşik Krallık	61	MCB Islamic Bank	Pakistan
24	Qatar Islamic Bank (QIB) (UK) Plc	Birleşik Krallık	62	Al Rajhi Bank	Suudi Arabistan
25	Gatehouse Bank	Birleşik Krallık	63	Alinma Bank	Suudi Arabistan
26	Bank Islam Brunei Darussalam	Brunei	64	Bank AlBilad	Suudi Arabistan
27	Bank Muamalat Indonesia	Endonezya	65	Bank AlJazira	Suudi Arabistan
28	Bank BNI Syariah	Endonezya	66	Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş.	Türkiye
29	Bank Aceh Syariah	Endonezya	67	Türkiye Emlak Katılım Bankası A.Ş.	Türkiye
30	Bank Tabungan Pensiunan Nasional Syariah	Endonezya	68	Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş.	Türkiye

31	Bank Panin Dubai Syariah	Endonezya	69	Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.	Türkiye
32	Bank Mega Syariah	Endonezya	70	Vakıf Katılım Bankası A.Ş.	Türkiye
33	Bank BCA Syariah	Endonezya	71	Ziraat Katılım Bankası A.Ş.	Türkiye
34	Bank Jabar Banten Syariah	Endonezya	72	Bank Nizwa	Umman
35	Bank Syariah Bukopin	Endonezya	73	Alizz Islamic Bank	Umman
36	Bank Maybank Syariah Indonesia	Endonezya	74	Jordan Islamic Bank	Ürdün
37	Palestine Islamic Bank	Filistin	75	Islamic International Arab Bank	Ürdün
38	Arab Islamic Bank	Filistin	76	Safwa Islamic Bank	Ürdün

Kaynak: Tarafımızca hazırlanmıştır.

2.4.Araştırmanın Bulguları ve Değerlendirmeleri

Yapılan içerik analizi ve puanlaması sonucunda faizsiz bankaların entegre rapor skoru aşağıda Tablo 4'te gösterildiği gibi hesaplanarak, büyükten küçüğe doğru sıralanmıştır.

Tablo 4. Kılavuz İlkeler ve İçerik Öğeleri İçin Açıklanma Skoru

ARAŞTIRMADA ÖLÇÜT OLARAK KULLANILAN ULUSLARARASI ENTEGRE RAPORLAMA ÇERÇEVESİ İLKELERİ			1 Puan ve 2 Puan İçin Ölçüt Açıklanma Skoru			
KILAVUZ İLKELER			1 Puan Alan Banka Sayısı	1 Puan İçin Skor	2 Puan Alan Banka Sayısı	2 Puan İçin Skor
3A Stratejik Odak ve Geleceğe Yönelim	1	"3.3.Kuruluşun stratejisi ve bunun, kuruluşun kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma kabiliyetiyle ve sermaye öğelerini kullanımı ve etkileşimiyle nasıl bir ilgisi olduğu hakkında bilgi sağlanmalı"	57	0,75	15	0,20
3B Bilgiler Arası Bağlantı		"3.6.kuruluşun zaman içinde değer yaratma kabiliyetini etkileyen faktörlerin birleşimi, birbirleriyle olan ilişkileri ve aralarındaki bağımlılıkların bütünsel bir resmini sunmalı." "3.8.Bilgiler arası bağlantı için kullanılan başlıca biçimler aşağıdaki öğeler arasındaki bağlantıları içerir:"				
	2	"İçerik Öğeleri. Entegre rapor İçerik Öğelerini bir bütün olarak kuruluşun faaliyetlerindeki dinamik ve sistemik	68	0,89	5	0,07

	<p>etkileşimlerini yansıtan genel bir görüntüye bağlar. Örnek:"</p> <p>·"Mevcut kaynak aktarımı ve kuruluşun hedeflediği performansa ulaşmak için kaynakları nasıl birleştireceği veya başka yatırımlar yapıp yapmayacağı hakkında bir analiz."</p> <p>·"Yeni risk ve fırsatlar belirlendiğinde ya da geçmişteki performans beklenen şekilde gerçekleşmediğinde kuruluşun Stratejisinin nasıl duruma uyarlanacağına ilişkin bilgiler."</p> <p>·"Teknolojik değişimlerin hızındaki artış veya azalmalar, gelişen ve değişen toplumsal beklentiler ve gezegendeki kaynakların azalması gibi dış çevrede gerçekleşen değişimlerle kuruluşun stratejisinin ve iş modelinin ilişkilendirilmesi."</p>				
3	<p>"Dün, bugün ve yarın. Kuruluş tarafından geçmişten bugüne kadar olan dönemdeki faaliyetleri hakkında bir analiz yapılması."</p>	5	0,07	71	0,93
4	<p>"Sermaye öğeleri. Bu, sermaye öğeleri arasındaki bağımlılıklar ve takaslar ile bunların bulunabilirliğinin, kalitesinin ve satın alınabilirliğinin kuruluşun değer yaratma kabiliyetini nasıl etkilediğini kapsar."</p>	6	0,08	8	0,11
5	<p>"Finansal bilgiler ve diğer bilgiler. Örneğin, aşağıdaki kalemler üzerindeki yansımalar:"</p> <p>·Araştırma-geliştirme politikaları, teknoloji/bilgi birikimi veya insan kaynaklarına yapılan yatırımlar bakımından pazar payı veya beklenen gelir artışı</p> <p>·Çevre politikaları, enerji verimliliği, yerel toplumlarla iş birliği veya toplumsal sorunları aşmak için teknoloji kullanımı bakımından maliyetlerin düşürülmesi veya yeni iş fırsatları</p> <p>·Uzun vadeli müşteri ilişkileri, müşteri memnuniyeti veya itibar bakımından gelir ve kar artışı."</p>	64	0,84	12	0,16
6	<p>"• Nicel ve nitel bilgiler. KPI'ların yapılan açıklamaların bir parçası</p>	64	0,84	12	0,16

		olarak sunulması, nitel ve nicel bilgileri birbirine bağlamada etkili bir yol olabilir.”				
	7	“• Yönetim bilgileri, yönetim kurulu bilgileri ve kuruluş dışından rapor edilen bilgiler.”	3	0,04	73	0,96
	8	“Rapordaki bilgiler, kuruluşun diğer bildirimlerindeki bilgiler ve diğer kaynaklardan gelen bilgiler.”	63	0,83	13	0,17
3C Paydaşlarla İlişkiler	9	“3.10.Kuruluşun temel paydaşlarıyla kurduğu ilişkilerin doğası ve kalitesi hakkında bilgi sağlamalı ve kuruluşun paydaşların meşru ihtiyaç ve isteklerini ne ölçüde anladığını, hesaba kattığını ve karşıladığını göstermelidir.”	56	0,74	16	0,21
3D Önemlilik	10	“3.17.Kuruluşun kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma kabiliyetini önemli ölçüde etkileyen konular hakkında bilgi vermelidir.”	62	0,82	14	0,18
3E Kısa ve Öz Olma	11	“3.36.Rapor kısa ve öz olmalıdır.” “3.38.Kuruluş, entegre raporunda kısa ve öz olma ile özellikle eksiksizlik ve karşılaştırılabilirlik gibi diğer Kılavuz İlkeler arasında denge kurmaya çalışır. Bir entegre raporun kısa ve öz olabilmesi için:” “Bölüm 3D'de açıklanan önemlilik belirleme sürecinin uygulanması gerekir.” “Mantıklı bir yapının izlenmesi ve tekrarı sınırlamak için kendi içinde çapraz başvuru araçlarının kullanılması gerekir.” “Ayrıntılı bilgilere, sık değişmeyen bilgilere (örneğin bağlı kuruluşlar listesi) veya dış kaynaklara (örneğin devlete ait bir web sitesinde gelecekte öngörülen ekonomik koşullar hakkındaki varsayımlar) için bağlantılar içerebilir.” “Kavramları net ve mümkün olduğunca az kelime kullanarak ifade etmesi gerekir.” “Mesleki jargon veya çok teknik terminoloji yerine düz bir dil kullanılması tercih edilebilir”	33	0,43	6	0,08

		"Sıklıkla "basmakalıp" olarak nitelendirilen ve kuruluşa özgü olmayan çok genel konulardan kaçınılması gerekir."				
3F Güvenilirlik ve Eksiksizlik (Tamlık)	12	"3.39.Olumlu ya da olumsuz tüm maddi hususları dengeli ve maddi hata içermeyecek bir şekilde içermelidir."	0	0	76	1
3G Tutarlılık ve Karşılaştırılabilirlik	13	"3.54.rapordaki bilgiler: "Zaman içinde tutarlı bir temele dayalı olarak" "Kuruluşun kendi zaman içinde değer yaratma kabiliyeti açısından, diğer kuruluşlarla karşılaştırılmasına olanak sağlayacak şekilde sunulmalıdır."	0	0	76	1
İÇERİK ÖGELERİ						
4A Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre	14	"4.5.Bir entegre rapor kuruluşun misyonunu ve vizyonunu belirler ve aşağıdakiler gibi konuları tanımlayarak gereken bağlamı sağlar:" "Kuruluşun:"	10	0,13	60	0,79
	15	"Kültürü, etik ilkeleri ve değerleri"	43	0,57	13	0,17
	16	"Mülkiyet ve faaliyet yapısı"	8	0,11	68	0,89
	17	"Temel faaliyetleri ve pazarları"	14	0,18	62	0,82
	18	"Rekabet yapısı ve pazar konumu"	60	0,79	8	0,11
	19	"Değer zinciri içindeki konumu"	62	0,82	6	0,08
	20	"Özellikle önceki dönemlere göre yaşanan büyük değişimleri vurgulayan önemli nicel bilgiler (örneğin çalışan sayısı, gelir, kuruluşun faaliyet gösterdiği ülke sayısı)."	1	0,01	75	0,99
Dış Çevre	21	"4.7.Başlıca paydaşların meşru ihtiyaç ve istekleri"	5	0,07	16	0,21
	22	"Ekonomik denge, küreselleşme ve endüstri trendleri gibi makro ve mikro ekonomik koşullar"	35	0,46	41	0,54
	23	"Rakiplerin görece güçlü ve zayıf yanları ve müşteri talebi gibi pazar güçleri"	0	0	0	0
	24	"Teknolojik değişimin hızı ve etkisi"	28	0,37	38	0,50
	25	"Nüfus ve demografik değişimler, insan hakları, sağlık, fakirlik, toplumsal değerler ve eğitim sistemleri gibi toplumsal konular"	29	0,38	26	0,34
	26	"İklim değişikliği, ekosistem kaybı ve gezegenin sınırlarına ulaşılması"	11	0,14	25	0,33

		sonucu ortaya çıkan kaynak açıkları gibi çevresel konular”				
	27	“Kuruluşun faaliyet gösterdiği yasal ve düzenleyici ortam”	20	0,26	42	0,55
	28	“Kuruluşun faaliyet gösterdiği ülkedeki ya da kuruluşun stratejisini uygulama kabiliyetini etkileme ihtimali olan başka ülkelerdeki siyasi ortam”	0	0	0	0
		“4.9.Bir entegre rapor aşağıdakiler gibi konuların kuruluşun değer yaratma kabiliyetiyle nasıl bağlantılı olduğu hakkında bilgi sağlar:”				
	29	“Kurumsal yönetim sorumlularının becerileri ve farklı yönleri (örneğin insanların geçmişi, cinsiyeti, liyakati ve deneyimi) dâhil olmak üzere kuruluşun liderlik yapısı ve yasal gereklilikler.”	4	0,05	72	0,95
	30	“kuruluşun kültürünü oluşturmak ve izlemek için kullanılan spesifik süreçler”	56	0,74	0	0
	31	“Kuruluşun kültürünün, etik ilkelerinin ve değerlerinin başlıca paydaşlarla ilişkiler dâhil olmak üzere sermaye öğelerini kullanımına ve bunları etkilemesine nasıl yansıtıldığı”	55	0,72	0	0
	32	“Kuruluşun yasal gereklilikleri aşan kurumsal yönetim uygulamaları yürütüp yürütmediği.”	60	0,79	16	0,21
	33	“Kurumsal yönetim sorumlularının yenilikçiliği teşvik etmek ve hayata geçirmek için üstlendiği sorumluluk.”	67	0,88	9	0,12
	34	“Ücret ve teşvikler ile kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma arasında ve bunların kuruluşun sermaye öğelerini kullanması ve etkilemesi üzerinde nasıl bir bağlantı kurulduğu.”	0	0	0	0
		“4.13.İş modeli açıklamasının etkinliğini ve okunabilirliğini güçlendiren özellikler şunlardır:”				
	35	“İş modelinin temel öğeleri hakkında net bir açıklama”	3	0,04	11	0,14
	36	“Temel öğeleri vurgulayan basit bir şema ve bunu desteklemek üzere bu	0	0	10	0,13
4B Kurumsal Yönetim						
4C İş Modeli						

		öğelerin kuruluş açısından ilgisi hakkında net bir açıklama”				
	37	“Kuruluşun içinde bulunduğu koşullara uygun, mantıklı bir metin akışı”	2	0,03	74	0,97
	38	“Başlıca paydaşlar ile dış çevreyi etkileyen diğer bağımlılıklar (örneğin ham madde) ve önemli faktörler hakkında açıklama.”	63	0,83	13	0,17
	39	“Strateji, risk ve fırsatlar ve performans (KPI'lar ile maliyetlerin düşürülmesi ve gelirler gibi mali konular vb.) gibi diğer İçerik Öğelerinin kapsamında ele alınan bilgilere yönlendiren bağlantılar.”	65	0,86	11	0,14
Girdiler	40	“4.14. Bir entegre rapor, temel girdilerin kuruluşun bağlı olduğu sermaye öğeleriyle nasıl bir ilgisi olduğunu veya iş modelinin sağlamlığı ve esnekliğini anlama açısından önemli oldukları ölçüde kuruluş için bir farklılaşma kaynağı olduğunu gösterir.”	66	0,87	10	0,13
		“4.16.Bir entegre raporda temel iş faaliyetleri açıklanır. Aşağıdakileri içerebilir:”				
	41	“Kuruluş pazarda kendisini nasıl farklılaştırıyor(örneğin ürün farklılaşması, Pazar segmentasyonu, teslimat kanalları ve pazarlama)”	59	0,78	14	0,18
	42	“İş modeli ilk satış noktasından sonra gelir yaratmaya ne ölçüde dayalı (örneğin genişletilmiş garanti anlaşmaları veya ağ kullanım ücretleri)”	66	0,87	7	0,09
	43	“Kuruluş, yenilikçilik ihtiyacına nasıl yaklaşıyor”	53	0,70	21	0,28
	44	“İş modeli değişime uyum sağlamak için nasıl tasarlanmıştır.”	2	0,03	10	0,13
	45	“4.17.Önemli olması halinde bir entegre raporda süreç iyileştirme, çalışan eğitimi ve ilişki yönetimi gibi girişimlerin kuruluşun uzun vadedeki başarısına olan katkısı da ele alınabilir”	52	0,68	24	0,32
Çıktılar	46	“4.18.Bir entegre raporda kuruluşun temel ürün ve hizmetleri tanımlanır. Bunlar, önem seviyelerine göre iş	0	0	76	1

		modeli açıklaması içinde ele alınması gereken yan ürünler ve atıklar (emisyonlar dâhil) gibi diğer çıktılar da olabilir.”				
Sonuçlar		“4.19.Bir entegre raporda aşağıdakiler gibi temel sonuçlar açıklanır:”				
	47	“İç sonuçlar (örneğin çalışanların morali, kuruluşun itibarı, gelirler ve nakit akışı) ve”	0	0	76	1
	48	“dış sonuçlar (örneğin müşteri memnuniyeti, vergi ödemeleri, marka sadakati, toplumsal ve çevresel etkiler)”	60	0,79	16	0,21
	49	“Olumlu sonuçlar (yani sermaye ögelerinde net artışla sonuçlanan ve dolayısıyla değer yaratanlar) ve”	0	0	76	1
	50	“olumsuz sonuçlar (yani sermaye ögelerinde net azalmayla sonuçlanan ve dolayısıyla değeri azaltanlar)”	0	0	76	1
4D Risk ve Fırsatlar		“4.26.Bu, aşağıdaki ögelerin tanımlanmasını içerebilir:”				
	51	“Risk ve fırsatların spesifik kaynağı (iç, dış ya da yaygın şekliyle bu ikisinin karışımı).”	65	0,86	11	0,14
	52	“Kuruluş, risk veya fırsatın gerçekleşme ihtimalini ve gerçekleşmesi halinde etkisinin büyüklüğünü değerlendirir”	65	0,86	11	0,14
	53	“İlişkili stratejik amaçların, stratejilerin, politikaların, hedeflerin ve KPI'ların belirlenmesi dâhil olmak üzere temel riskleri azaltmak veya yönetmek ya da temel fırsatlardan değer yaratmak için alınan önlemler”	65	0,86	11	0,14
4E Strateji ve Kaynak Aktarımı		“4.29.Bir entegre raporda genellikle aşağıdaki hususlar tanımlanır:”				
	54	“Kuruluşun kısa, orta ve uzun vadedeki stratejik amaçları”	72	0,95	2	0,03
	55	“Bu stratejik amaçlara ulaşmak için uyguladığı ya da uygulamayı planladığı stratejiler”	71	0,93	3	0,04
	56	“Stratejisini uygulamak için gereken kaynak aktarımı planları”	6	0,08	1	0,01
	57	“Kısa, orta ve uzun vadede başarıları ve hedeflenen sonuçları nasıl ölçeceği”	11	0,14	2	0,03

		"4.30.Bu, aşağıdaki öğelerin açıklanmasını içerebilir:"				
		"Kuruluşun stratejisi ve kaynak aktarımı planları ile diğer İçerik Öğelerinin kapsamında olan bilgiler arasındaki bağlantı ve:"				
	58	"Strateji ve kaynak aktarımı planlarının iş modeliyle ne ölçüde ilgili olduğu ve kuruluşun değişime uyum sağlama kabiliyetini anlamak açısından seçilen stratejileri uygulamak için iş modelinde yapılması gerekebilecek değişiklikler."	72	0,95	1	0,01
		"Strateji ve kaynak aktarımı planlarının dış çevreden ve tanımlanan risk ve fırsatlardan nasıl etkilendiği ve bunlara nasıl yanıt verdiği."				
		"Strateji ve kaynak aktarımı planlarının öğelerini ve bu sermaye öğeleriyle ilgili risk yönetimi düzenlemelerini nasıl etkilediği."				
		"Kuruluşun rekabette avantajlı olmasını ve değer yaratmasını sağlayan aşağıdakiler gibi farklılaşma unsurları:"				
		"Yenilikçiliğin rolü"				
	59	"Kuruluşun fikri sermaye öğelerini nasıl geliştirdiği ve kullandığı"	62	0,82	7	0,09
		"Rekabette avantajlı olmak için çevresel ve toplumsal konuların kuruluşun stratejisine ne ölçüde dâhil edildiği"				
	60	"Strateji ve kaynak aktarımı planlarını formüle ederken kullanılan paydaş etkileşiminin temel özellikleri ve bulguları."	13	0,17	2	0,03
4F Performans		"4.32.Bir entegre raporda performans hakkında nitel ve nicel bilgiler yer alır ve aşağıdakiler gibi konuları içerebilir:"				
	61	"Hedefler ve risk ve fırsatlar açısından nitel göstergeler ile bunların önemi, etkileri ve bunların oluşturulmasında kullanılan yöntem ve varsayımlar hakkında açıklamalar."	68	0,89	8	0,11

	62	“Değer zincirinin üst ve alt seviyelerindeki sermaye öğeleri üzerindeki etkiler dâhil olmak üzere kuruluşun sermaye öğeleri üzerindeki(pozitif ve negatif) etkileri.”	60	0,79	16	0,21
	63	“Temel paydaş ilişkilerinin durumu ve kuruluşun temel paydaşların meşru ihtiyaç ve isteklerine nasıl yanıt verdiği.”	6	0,08	14	0,18
	64	“Geçmiş ile mevcut performans arasındaki ve mevcut performans ile kuruluşun genel görünüşü arasındaki bağlantılar.”	59	0,78	17	0,22
4G Genel Görünüş		“4.36.Bir entegre raporda normalde zaman içinde beklenen değişiklikler vurgulanır ve aşağıdaki hususlar hakkında yapılan güvenilir ve şeffaf analizlerle elde edilen bilgiler sağlanır:”				
	65	“Kuruluşun kısa, orta ve uzun vadede dış çevresinde karşılaşması muhtemel durumlar hakkındaki beklentileri”	63	0,83	12	0,16
	66	“Bunun kuruluşu nasıl etkileyeceği”	64	0,84	11	0,14
	67	“Kuruluşun halihazırda karşısına çıkması muhtemel kritik zorluklara ve belirsizliklere yanıt vermek için nasıl teşkilatlandığı”	64	0,84	11	0,14
	68	“4.39. Bir entegre raporda ayrıca başlıca göstergeler, KPI'lar veya hedefler, tanınmış dış kaynaklardan edinilen ilgili bilgiler ve hassasiyet analizleri yer alabilir.”	63	0,83	13	0,17
4H Hazırlık ve Sunum Temeli		“4.42.Bir entegre rapor, raporun hazırlık ve sunum temelini aşağıdakileri içerecek şekilde açıklar:”				
	69	“Kuruluşun önemlilik belirleme sürecinin bir özeti”	11	0,14	7	0,09
	70	“Raporlama sınırı ve nasıl belirlendiği hakkında bir açıklama”	7	0,09	5	0,07
	71	“Önemli konuları nitelemek veya değerlendirmek için kullanılan başlıca çerçevelerin ve yöntemlerin bir özeti”	67	0,88	8	0,11

Kaynak: (Yüksel, 2017: 250-254; IIRC, 2021: 3A-3G ve 4A-4H).

Tablo 4'e göre bazı sonuçlar aşağıdaki gibidir:

1. Ölçüt 12, 13, 46, 47, 49 ve 50'nin açıklanma skoru 1 olup yeterli açıklama yapmışlardır. Faizsiz bankalar, paydaşların kararlarını etkileyebilecek konuları; tutarlılık

temelinde, olumlu/olumsuz ve maddi hata içermeyecek, diğer bankalarla karşılaştırmaya olanak sağlayacak şekilde yıllık faaliyet raporlarında sunmuş ve temel ürün ve hizmetleri, gelirleri, varlıklarının ve kaynaklarının durumu, sermaye öğelerindeki (finansal sermaye) olumlu ve olumsuz sonuçları açıklamıştır.

2. 2 puan için; Ölçüt 3'ün açıklanma skoru 0,93, Ölçüt 7'nin açıklanma skoru 0,96, Ölçüt 20'nin açıklanma skoru 0,99, Ölçüt 29'un açıklanma skoru 0,95, Ölçüt 37'nin açıklanma skoru 0,97 olarak hesaplanmıştır. Faizsiz bankalar, geçmiş dönemlerdeki değişimler, yönetim, yönetim kurulu, yönetim sorumlularının becerileri, geçmişi, özellikleri ve bankanın geçmişten günümüze kadar olan faaliyetlerini açıklamışlardır. Faizsiz bankaların yıllık faaliyet raporlarının genel itibariyle içinde buldukları koşullara uygun metin akışına sahip oldukları görülmüştür.

3. 2 puan için; Ölçüt 14'ün açıklanma skoru 0,79, Ölçüt 16'nın açıklanma skoru 0,89, Ölçüt 17'nin açıklanma skoru 0,82'dir. Faizsiz bankaların 68'i, mülkiyet ve faaliyet yapısını, 62'si temel faaliyetleri ve pazarları, 60'ı misyon ve vizyonu ile ilgili bilgi vermiştir.

4. 2 puan için; Ölçüt 27'nin açıklanma skoru 0,55'tir. Ölçüt 27'nin puanlandırılmasında; faizsiz bankanın faaliyet gösterdiği ülke Anglo-Sakson Hukuk Sistemi'ne sahip bir ülke ise 0 puan, Kıta Avrupası Hukuk Sistemi'ne sahip bir ülke ise 1 puan, İslam Hukuk Sistemi'ne sahip bir ülke ise 2 puan kukla değişkeni kullanılmıştır. 76 faizsiz bankanın 42'si İslam Hukuk Sistemi'ne, 20'si Kıta Avrupası Hukuk Sistemi'ne, 14'ü Anglo-Sakson Hukuk Sistemi'ne sahip veya yakınlık göstermektedir.

5. 2 puan için; Ölçüt 22'nin açıklanma skoru 0,54, Ölçüt 24'ün açıklanma skoru 0,50'dir. Faizsiz bankaların 41'i ekonomik genel görünüm, küreselleşme ve sektör değerlendirmesine ilişkin yeterli açıklamalarda bulunmuş, 35'i ise yeterli açıklama yapmamıştır. Yine faizsiz bankaların 38'i teknolojik değişim ve gelişime yönelik yeterli açıklamalarda bulunmuş, 28'i ise yeterli açıklama yapmamıştır.

6. Ölçüt 25'in 2 puan için açıklanma skoru 0,34, 1 puan için açıklanma skoru 0,8'dir. Faizsiz bankaların 26'sı toplumsal konularla ilgili yeterli açıklamalarda bulunmuş, 29'unun açıklamalarının yetersiz olduğu görülmüştür. Ölçüt 26'nın açıklanma skoru 2 puan için 0,33, 1 puan için 0,14'tür. Faizsiz bankaların 25'i ise çevresel konularla ilgili bilgilere değinmiştir. 2 puan için ölçüt 45'in açıklanma skoru 0,32'dir. 24 faizsiz banka, kuruluşun uzun vadedeki başarısı üzerinde etkisi olabilecek faaliyet süreçlerinin iyileştirilmesi, çalışanların eğitimi, ilişkilerin yönetilmesi gibi konulara değinmiştir.

7. 2 puan için; Ölçüt 9, 21, 32, 48 ve 62'nin açıklanma skoru 0,21, Ölçüt 43'ün açıklanma skoru 0,28, Ölçüt 64'ün açıklanma skoru 0,22 olarak hesaplanmıştır. Araştırma kapsamındaki 16 faizsiz banka temel paydaşlarının ihtiyaçlarını ne ölçüde anladıklarına ve temel paydaşların ihtiyaçlarına ne ölçüde cevap verdiklerine, başlıca paydaşların yasal ihtiyaç ve isteklerine, yasal gereklilikleri aşan kurumsal yönetim uygulamaları gerçekleştirip gerçekleştirmediklerine, toplumsal, çevresel, vergi ödemeleri, müşteri memnuniyeti gibi dış sonuçlara, sermaye öğeleri üzerindeki etkilerine yönelik bilgilere yer vermiştir. Yine 21 faizsiz banka yenilikçilik ihtiyacına nasıl yaklaştıklarına, 17 faizsiz banka ise geçmiş ve bugünkü performansı arasındaki bağlantıya değinmiştir.

8. Ölçüt 32 'Kuruluşun yasal gereklilikleri aşan kurumsal yönetim uygulamaları yürütüp yürütmediği' ile ilgili puanlamada, faizsiz bankaların yıllık faaliyet raporlarında, kurumsal yönetim ilkelerine uyum raporu/durumu ile ilgili puanlama tablosu kullanılması durumunda 2 puan, 'Kurumsal Yönetim (*Corporate Governance*)' başlığı altında kurumsal yönetim ilkeleri, çerçeveleri, kurumsal yönetim komiteleri ile ilgili bilgilere yer verilmesi durumunda 1 puan kukla değişkeni kullanılmıştır. Araştırma kapsamındaki 76 faizsiz bankanın 60'ı Ölçüt 32 için 1 puan, 16'sı 2 puan almıştır. Faizsiz bankaların 60'ının yıllık faaliyet raporlarında kurumsal yönetim uygulamalarına genel olarak yer verdiği, 16'sının ise kurumsal yönetim uygulamalarını 'kurumsal yönetim uyum raporu/durumu' tablosu kullanarak sunduğu görülmektedir.

9. Ölçüt 1'in 2 puan için açıklanma skoru 0,20, 1 puan için açıklanma skoru 0,75'tir. Faizsiz bankaların 15'i (0,20'si), strateji ve stratejinin kısa, orta ve uzun vadedeki değer yaratmasına ve sermaye ögeleri üzerindeki etkisine yönelik yeterli açıklamalarda bulunmuştur. 57'si (0,75'i) ise strateji ile ilgili açıklamalarda bulunmuş ancak kısa, orta ve uzun vadedeki değer yaratması üzerindeki etkisine ilişkin açıklama yapmadıkları görülmüştür.

10. 'Ölçüt 10-Önemlilik' ölçütünün açıklanma skoru 2 puan için 0,18, 1 puan için açıklanma skoru 0,82 olarak hesaplanmıştır. Faizsiz bankaların 14'ü değer yaratma yeteneğini kısa orta ve uzun vadede etkileyebilecek konulara yeterli ölçüde değinmiş, 62'sinin ise açıklamaları yetersiz olarak görülmüştür.

11. 2 puan için; Ölçüt 5, 6 ve 65'in açıklanma skoru 0,16, Ölçüt 8, 15, 38 ve 68'in açıklanma skoru 0,17, Ölçüt 10, 41 ve 63'ün açıklanma skoru 0,18 olarak hesaplanmıştır. Araştırma kapsamındaki 12 faizsiz banka dış çevrede karşılaşması olası durumlara yönelik beklentilerini, nitel göstergeleri, 13 faizsiz banka kültürü, etik ilkeleri ve değerleri, temel performans göstergelerini, paydaşlar ve dış çevreyi etkileyen konular ile ilgili bilgileri açıklamışlardır. 14 faizsiz banka kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma kabiliyetini etkileyen ve etkileyebilecek konulara, temel paydaşlarının meşru ihtiyaç ve isteklerine nasıl yanıt verdiği, ürün farklılaştırması, teslimat kanalları gibi konular açısından kendini nasıl farklılaştırdığına değinmişlerdir.

12. 2 puan için Ölçüt 35'in açıklanma skoru 0,14, Ölçüt 36'nın açıklanma skoru 0,13'tür. Faizsiz bankaların 11'i iş modeli, faaliyetlerini yerine getirme biçimi ile ilgili bilgi vermiş, 10'u iş modelini şematize etmiştir.

13. Ölçüt 51, 52 ve 53'ün 2 açıklanma skoru 2 puan için 0,14, 1 puan için 0,86'dır. Faizsiz bankaların 11'i risk ve fırsatların kaynağı, gerçekleşme olasılığına yönelik değerlendirme ve riskleri azaltmak ve fırsatlardan yararlanmak için aldıkları önlemlere ilişkin açıklamalarda bulunurken, 65'i temel risklere ilişkin açıklamalarda bulunmuş ancak fırsatların neler olduğuna yönelik sınıflandırma ve açıklama yapmadıkları görülmüştür.

14. Ölçüt 65'in açıklanma skoru 2 puan için 0,16, Ölçüt 66 ve 67'nin açıklanma skoru 0,14'tür. Faizsiz bankalar, kısa orta ve uzun vadede dış çevrede karşılaşılması olası durumlar, kuruluşun bunlardan nasıl etkileneceği, olası zorluklara karşı ne gibi önlemler alındığını açıklamıştır.

15. Ölçüt 40'ın açıklanma skoru 2 puan için 0,13, 1 puan için 0,87 olarak hesaplanmıştır. Faizsiz bankaların 10'u, ER Çerçevesi'nde belirtilen açıklamaya uygun olarak, faaliyet sürecine dâhil edilen girdilerin neler olduğuna yönelik açıklamalarda bulunmuş, 66'sı yetersiz açıklama yapmıştır.

16. 2 puan için Ölçüt 4 ve 18'in açıklanma skoru 0,11'dir. Faizsiz bankaların 8'i, faaliyet sürecine, ER Çerçevesi'nde belirtilen altı sermaye öğelerinden hangilerini dâhil ettiğine yönelik açıklamalarda bulunmuş, rekabet yapısı ve pazar konumuna ilişkin bilgilere yer vermiştir.

17. Ölçüt 11'in açıklanma skoru 2 puan için 0,08, 1 puan için 0,43 olarak hesaplanmıştır. 33 faizsiz bankanın faaliyet raporunun sayfa sayısı 100-200 sayfa aralığında, 6 faizsiz bankanın faaliyet raporunun sayfa sayısı 100 sayfadan daha az ve 37 faizsiz bankanın faaliyet raporu 200 sayfadan daha fazladır.

18. 2 puan için Ölçüt 54 ve 57'nin açıklama skoru 0,03, Ölçüt 55'in açıklanma skoru 0,04 ve Ölçüt 56'nın açıklanma skoru 0,01'dir. Pakistan'da faaliyet gösteren Meezan Bank ve Suudi Arabistan'da faaliyetlerini yürüten Al Rajhi Bank, kısa, orta ve uzun vadeye yönelik stratejik amaçlarını açıklamışlardır. Meezan Bank ve Malezya'da faaliyet gösteren Hong Leong Islamic Bank kısa, orta ve uzun vadedeki hedeflerini nasıl ölçeceğine yönelik kapsamlı bilgilere yer vermiştir. Genel olarak, faizsiz bankalar, yıllık faaliyet raporlarında stratejik amaçlarına yönelik açıklamalarda bulunmuş olsalar da kısa, orta ve uzun vade ile ilişkilendirmedikleri, amaçlarına ulaşmak için uygulamayı planladıkları stratejilerin neler olduğuna ilişkin yeterli bilgi vermedikleri, kaynak aktarımı planlarını açıklamadıkları görülmüştür.

19. Ölçüt 58'in açıklanma skoru 2 puan için 0,01, 1 puan için 0,95 olarak hesaplanmıştır. Meezan Bank, strateji ve kaynak aktarımı planlarının iş modeliyle ilgisi, öğeleri, dış çevreden, risk ve fırsatlardan nasıl etkilendiği, nasıl önlem aldığına yönelik kapsamlı açıklama yapan banka olmuştur. Faizsiz bankaların 72'sinin bu açıklamalara ilişkin yeterli düzeyde bilgi vermediği görülmüştür. Araştırma evrenini oluşturan bankalar strateji ve kaynak tahsisine ilişkin yeterli açıklama yapmamıştır.

20. 2 puan için Ölçüt 59'un açıklanma skoru 0,09'dur. Faizsiz bankaların 7'si kendilerine rekabette rakiplerine göre avantaj sağlayacak, değer yaratmasını destekleyecek, yenilikçilik, fikri sermaye öğelerine verilen önem, çevresel ve toplumsal konuları stratejilere dâhil etme gibi başlıklar ile ilgili yeterli bilgi vermiştir.

21. Araştırma kapsamındaki faizsiz bankaların yıllık faaliyet raporlarında, rakiplerin güçlü ve zayıf yanlarına, faizsiz bankanın faaliyet gösterdiği ülkedeki ya da faizsiz bankanın stratejisini uygulama yeteneğini etkileyebilecek diğer ülkelerdeki politik ortamın nasıl olduğu ile ilgili konulara ilişkin bilgi elde edilememiştir. Yine faizsiz bankalar, yıllık faaliyet raporlarında, ücretlendirme komitesine ilişkin bilgilere yer vermiş olmalarına rağmen kısa orta ve uzun vadede değer yaratma ve sermaye öğelerini kullanımı ve etkilemesi ile ilgisine yer vermediği görülmüştür.

22. İçerik öğelerinden 'Kurumsal Yönetim' başlığı altında, 2 puan için Ölçüt 30 ve 31'in açıklanma skoru 0, Ölçüt 33'ün açıklanma skoru 0,12'dir. 1 puan için Ölçüt 30'un açıklanma skoru 0,74, Ölçüt 31'in açıklanma skoru 0,72 ve Ölçüt 33'ün açıklanma skoru 0,88'dir. Faizsiz

bankalar, genel itibariyle, kültürü etik ilkeleri ve değerleri ile ilgili bilgi vermiş olsalar da bunları oluştururken kullanılan organizasyonel süreçlere ilişkin bilgi vermedikleri, kültürünün etik ilkelerinin ve değerlerinin paydaşlarla ilgisine ve sermaye ögelerinin kullanımına etkisine değinmedikleri söylenebilir. Bunun yanında 67 faizsiz bankanın yıllık faaliyet raporlarında, kurumsal yönetim sorumlularının, kendi görev alanlarına yönelik üstlendikleri sorumluluklara yer verilmiş ancak yenilikçiliği desteklemek ve uygulamaya geçirmek için üstlendikleri sorumluluklara ilişkin yeterli bilgi verilmemiştir.

23. 2 puan için; Hazırlık ve Sunum Temeli içerik ögesi ölçütlerinden, Ölçüt 69'un açıklanma skoru 0,09, Ölçüt 70'in açıklanma skoru 0,07, Ölçüt 71'in açıklanma skoru 0,11'dir. Faizsiz bankalardan 7'si önemlilik belirleme süreci, 5'i raporlama sınırı ve nasıl belirlendiği, 8'i önemli konuları belirlemek için kullanılan çerçeveler ile ilgili yeterli bilgilere yer vermiştir.

Faizsiz bankaların, yıllık faaliyet raporlarında, ER Çerçevesi Kılavuz İlkeler ve İçerik Ögelerine ne ölçüde yer verdiğini belirlemek amacıyla ölçütlerin ortalaması alınmış ve her bir içerik ögesi ve kılavuz ilkesinin açıklanma skoru ortalaması elde edilmiştir. Açıklanma skoru ortalaması aşağıda Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Kılavuz İlkeler ve İçerik Ögeleri İçin Ölçüt Açıklanma Skoru Ortalaması

Ölçüt	AÇIKLANMA SKORU ORTALAMASI	
	1 puan	2 puan
Kılavuz İlkeler		
3A Stratejik Odak ve Geleceğe Yönelim	0,75	0,20
3B Bilgiler Arası Bağlantı	0,51	0,36
3C Paydaşlarla İlişkiler	0,74	0,21
3D Önemlilik	0,82	0,18
3E Kısa ve Öz Olma	0,43	0,08
3F Güvenilirlik ve Eksiksizlik (Tamlık)	0	1
3G Tutarlılık ve Karşılaştırılabilirlik	0	1
İçerik Ögeleri		
4A Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre	0,29	0,42
4B Kurumsal Yönetim	0,53	0,21
4C İş Modeli	0,40	0,43
4D Risk ve Fırsatlar	0,86	0,14
4E Strateji ve Kaynak Aktarımı	0,58	0,03
4F Performans	0,63	0,18
4G Genel Görünüş	0,84	0,15
4H Hazırlık ve Sunum Temeli	0,37	0,09

Kılavuz ilkeler ve içerik ögelerine ilişkin ölçüt açıklanma skoru ortalamaları ile ilgili Tablo 5'teki verilere göre:

1. Araştırma kapsamındaki faizsiz bankaların tamamı 2020 yılına ait faaliyet raporunu, Kılavuz İlkelerden, Güvenilirlik ve Tamlık (Eksiksizlik), Karşılaştırılabilirlik ve Tutarlılık

ilkelerine uygun olarak hazırlamıştır.

2. '3A-Stratejik Odak ve Geleceğe Yönelim' kılavuz ilkesinin açıklanma skoru ortalaması 1 puan için 0,75, 2 puan için 0,20'dir. Faizsiz bankaların yıllık faaliyet raporlarında, stratejiye yönelik genel açıklamalar yapılmış ancak gelecekle bağlantısının kurulmasında kısa, orta ve uzun vadedeki stratejinin ne olduğuna, değer yaratmadaki etkisine, altı sermaye ögesi üzerindeki etkisine ilişkin açıklamaların yapılmadığı görülmüştür.

3. Kılavuz ilkelerden bilgiler arası bağlantı ilkesinin açıklanma skoru ortalaması, 1 puan için 0,51, 2 puan için 0,36'dır. Finansal hizmet sektöründe faaliyet gösteren kurumlar olarak faizsiz bankaların, yıllık faaliyet raporlarında, finansal bilgiler ve nicel bilgilere ağırlıklı olarak yer vermekte ancak bunları nitel bilgiler, finansal sermaye ve üretilmiş sermaye dışında kalan sermaye ögeleri, toplumun beklentilerindeki değişim, çevresel kaynakların kıtlığı gibi konularla bağlantısını kurmada yetersiz kaldığı söylenebilir.

4. '3C-Paydaşlarla İlişkiler' kılavuz ilkesi açıklanma skoru ortalaması 1 puan için 0,74, 2 puan için 0,21'dir. '3C-Paydaşlarla İlişkiler' kılavuz ilkesi kapsamında faizsiz bankalar, faaliyet raporlarında, paydaşların ihtiyaçlarına ve beklentilerine cevap verebilecek hizmetlerle ilgili bilgilere yer vermişler ancak 'temel paydaşlar' sınıflandırmasına genel olarak yer vermemişlerdir.

5. '4A-Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre' içerik ögesinin açıklanma skoru ortalaması, 1 puan için 0,29, 2 puan için 0,46'dır. Araştırma evrenindeki faizsiz bankaların yarısına yakını, misyon, vizyon ve amaca yönelik bilgi vermişler ve kültür, etik, değerler, mülkiyet, işletme yapısı, temel faaliyetler, pazarlar, değer zinciri içerisindeki yerini sunmuşlardır.

6. '4B-Kurumsal Yönetim' içerik ögesinin açıklanma skoru ortalaması 1 puan için 0,53, 2 puan için 0,21 olarak hesaplanmıştır. Türkiye'de faaliyet gösteren ve borsada işlem gören işletmeler kurumsal yönetim uyum raporu hazırlamak zorundadır. Faizsiz bankaların yıllık faaliyet raporlarında, kurumsal yönetim ilkelerine uyum durumunu gösteren Kurumsal Yönetim İlkelerine Uyum Raporunun olmadığı görülmüştür. Türkiye'de faaliyet gösteren katılım bankalarından sadece Albaraka Türk'ün faaliyet raporunda Kurumsal Yönetim Uyum Raporu bulunmaktadır. Bunun yanında kurumsal yönetim ögesi kapsamında; yıllık faaliyet raporlarında, kurumsal yönetim sorumlularının yenilikçiliği teşvik etmek ve hayata geçirmek için ne gibi sorumluluklar üstlendiği, kültür, etik ilkeler, değerler, ücret ve teşvik gibi konuların sermaye ögeleri üzerindeki etkilerinin ne olduğu ile ilgili bilgilere yer verilmemiştir.

7. '4C- İş Modeli' içerik ögesinin açıklanma skoru 1 puan için 0,40 ve 2 puan için 0,43'tür. Faizsiz bankalar yıllık faaliyet raporunda, iş modelinin ögeleri ve iş modelinin ögelerini gösteren şema ile ilgili bilgiye ilişkin bilgi vermemiştir.

8. '4D-Risk ve Fırsatlar' içerik ögesine ilişkin açıklama skoru ortalaması 1 puan için 0,86'dır. Faizsiz bankalar, '4C-Risk ve Fırsatlar' içerik ögesinden risklere yönelik açıklama yapmışlardır. Risk sınıflandırmasında ekonomik riskler içerisinde yer alan temel riskler; piyasa riski, kredi riski, likidite riski, operasyonel risk olarak ifade edilmiştir. Yine, teknolojik riskler, sürdürülebilirlik riskleri, jeopolitik riskler de risk tanımlamaları içerisinde yer almaktadır. Fırsatlardan ise; dijitalleşmenin artması, faizsiz bankacılığa artan ilgi, orta gelirli

sayısındaki artış, hükümetlerin büyük projeleri desteklemesi, verilerin gizliliği ve güvenliği konusundaki gelişmeler, iş faaliyetlerinde dürüstlük ve etik ilkelere uyum, müşteri odaklı olmak vb. olarak bahsedilmiştir.

9. '4E Strateji ve Kaynak Aktarımı' içerik ögesinin açıklanma skoru ortalaması 1 puan için 0,58, 2 puan için 0,03 olarak hesaplanmıştır. Faizsiz bankaların büyük çoğunluğunun yıllık faaliyet raporlarında, kısa orta ve uzun vadeye yönelik stratejik amaçlarının ne olduğu, kısa, orta ve uzun vadede hedeflenen başarıların nasıl ölçüleceği, strateji ve kaynak aktarımı planlarının dış çevreden nasıl etkilendiği, sermaye ögeleri ile bağlantısı, çevresel ve toplumsal konuların strateji ile nasıl ilişkilendirildiği, strateji ve kaynak aktarımı planlarını yaparken paydaşlarla etkileşimin sürece ne oranda dâhil edildiğine yönelik bilgilere ulaşılamamıştır.

10. '4F Performans' ögesinin açıklanma skoru ortalaması, 1 puan için 0,63, 2 puan için 0,18'dir. Faaliyet raporlarında, genel olarak finansal tablolarda finansal sermaye ve üretilmiş sermaye ögesi üzerindeki etkiler raporlanmıştır. Risk ve fırsatlara ilişkin göstergeler, bunların oluşturulması ile ilgili yöntemler, temel paydaşların ihtiyaçlarına nasıl cevap verildiği konusunda açıklama yapılmamıştır.

11. '4G-Genel Görünüş' içerik ögesine ilişkin açıklama skoru ortalaması 2 puan için 0,15'tir. Faizsiz bankalar, '4G Genel Görünüş' ögesine uygun yeterli açıklama yapmıştır. 0,84'ü ise bu ilkedan 1 puan almıştır. Finansal kuruluşlar olmaları nedeniyle risk sınıflandırmalarına yer verilmiş ancak fırsatların sınıflandırılması, bunlara ilişkin temel performans göstergeleri yapılmamıştır.

12. '4H Hazırlık ve Sunum Temeli' ögesinin açıklanma skoru ortalaması 1 puan için 0,37, 2 puan için 0,09'dur. Faizsiz bankaların 0,09'u faaliyet raporunda, önemli konuları, raporlama sınırı, raporun hazırlanmasında kullanılan çerçeveler ile ilgili detaylı bilgi vermiştir. Hazırlık ve sunum temeli ögesi, tüm ögeler içinde hakkında en az açıklama yapılan ilke olmuştur.

SONUÇ

Çalışmada, küresel faizsiz bankacılık sektöründe faaliyet gösteren ve araştırma evrenine dâhil edilen 76 faizsiz bankanın yayımlamış oldukları yıllık faaliyet raporunun entegre raporlama kılavuz ilkeler ve içerik ögelerini açıklamadaki durumunu ve bunun derecesini ölçmek amaçlanmıştır.

Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi ilkeleri dikkate alınarak, faizsiz bankaların yıllık faaliyet raporlarında entegre raporlama kılavuz ilkeler ve içerik ögelerinin açıklanma skorunu ölçmek ve değerlendirmek amacıyla dayanılarak 1 ve 2 puan için açıklanma skoru hesaplanmıştır.

Araştırma evrenindeki faizsiz bankaların tamamına yakını önceki faaliyet dönemlerindeki değişimler, yönetim, yönetim kurulu, yönetim sorumlularının becerileri, geçmişi, özellikleri ve bankanın geçmişten günümüze kadar olan faaliyetlerini açıklamışlardır. Yıllık faaliyet raporlarının içinde buldukları koşullara uygun metin akışına sahip oldukları söylenebilir. Araştırma kapsamındaki 16 faizsiz banka temel paydaşlarının ihtiyaçlarını ne ölçüde anladıklarına ve temel paydaşların ihtiyaçlarına ne ölçüde cevap verdiklerine, başlıca paydaşların yasal ihtiyaç ve isteklerine, yasal gereklilikleri aşan kurumsal yönetim

uygulamaları gerçekleştirip gerçekleştirmediklerine, toplumsal, çevresel, vergi ödemeleri, müşteri memnuniyeti gibi dış sonuçlara, sermaye ögeleri üzerindeki etkilerine yönelik bilgilere yer vermiştir. Yine 21 faizsiz banka yenilikçilik ihtiyacına nasıl yaklaştıklarına, 17 faizsiz banka ise geçmiş ve bugünkü performansı arasındaki bağlantıya değinmiştir.

7 adet kılavuz ilkesi ve 8 adet içerik ögesinin yıllık faaliyet raporlarında açıklanma durumunu tespit etmek amacıyla her bir kılavuz ilkesi ve içerik ögesine ait ölçütlerin ortalaması alınmıştır. Faizsiz bankaların tamamı yıllık faaliyet raporlarını kılavuz ilkelerden 'güvenilirlik ve eksiksizlik (tamlık)' ve 'tutarlılık ve karşılaştırılabilirlik' ilkeleri doğrultusunda hazırlamıştır. 2 puan için ölçüt açıklanma skoru ortalamalarına bakıldığında, faizsiz bankaların genel itibarıyla yeterli açıklama yapmadığı tespit edilmiştir. Faizsiz bankalar stratejik hedeflerini açıklamışlar ancak stratejilerini kısa orta ve uzun vade hedefleriyle ilişkilendirmemişlerdir. Sermaye ögeleri arasındaki bağımlılık ve sermaye ögelerinin kuruluşun değer yaratmasındaki katkısı daha çok finansal bilgiler ve nicel bilgilere yönelik açıklama yapılması nedeniyle bilgiler arası bağlantı yeterli bir şekilde sağlanamamıştır⁶.

Faizsiz bankaların entegre raporlama çerçevesi ilkelerine yıllık faaliyet raporlarında ne ölçüde yer verdiğine yönelik birçok değerlendirme Tablo 4 ve Tablo 5'e ilişkin sonuçlar kısmında geniş çaplı olarak değerlendirilmiştir. Faizsiz bankaların yıllık faaliyet raporlarında tek tek kılavuz ilkeler ve içerik ögeleri bazında açıklama yapması entegre raporlamaya yakınlaşmasını ve paydaşların ihtiyaç duyduğu finansal ve finansal olmayan bilgileri karşılamasını sağlayacaktır. Böylelikle kurumsal raporlamada entegre raporlamaya geçiş daha kolay sağlanmış olacaktır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışmada içerisinde sunduğumuz verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimizi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumuzu, çalışmada yararlandığımız eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimizi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımızı, çalışmanın özgün olduğunu bildiririz. Aksi bir durumda aleyhimize doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimizi beyan ederiz.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Bu çalışma dört yazar tarafından oluşturulmuştur. Makalenin tüm kısımlarında yazarların kararı ve yazımı vardır.

Çıkar Beyanı

Çalışmada literatür taraması ve çalışmanın hazırlanması aşamalarında çıkar çatışması durumu yaşanmamıştır.

⁶ Sermaye ögelerine yönelik açıklama yapılmaması veya sermaye ögelerinden finansal sermaye ve üretilmiş sermaye dışındaki sermaye ögelerine raporlarda yer verilmemesi nedeniyle bilgiler arası bağlantı yeterli bir şekilde sağlanamamıştır.

KAYNAKÇA

- Dumay, J., C. Bernardi, J. Guthrie ve P. Demartini (2016). "Integrated Reporting: A Structured Literature Review". *Accounting Forum*, 40 (3), 166-185.
- IIRC (2011). *Towards Integrated Reporting Communicating Value in the 21st Century*. https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2011/09/IR-Discussion-Paper-2011_spreads.pdf (24.12.2022)
- IIRC (2013). *International Integrated Reporting Framework*. <https://www.integratedreporting.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-Turkish.pdf>(16.03.2023)
- IIRC (2021). *International Integrated Reporting Framework*. <https://integratedreporting.org/resource/international-ir-framework/> (27.12.2022)
- Yüksel, F. (2017). *Entegre Raporlama, Türk İşletmelerinin Entegre Raporlamaya Bakışı Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Yüksel, F. (2018). "Kurumsal Yönetim ve Entegre Raporlama İlişkisi: Bist Kurumsal Yönetim Endeksi'nde Yer Alan İşletmeler Üzerine Bir Araştırma". *Journal of Accounting and Taxation Studies*, 10. Yıl Özel Sayısı , 188-207.

EXTENDED ABSTRACT

Financial reports prepared by businesses at the end of each activity period for many years and presented to financial information users, presenting the financial position, financial performance and changes in equity; It could not respond to the need to present non-financial information on administrative problems, lack of resources, poverty, inequality, climate change, social problems, water scarcity, environmental pollution and their consequences. For this purpose, a new corporate reporting tool called 'integrated reporting', which provides the link between financial and non-financial information, was needed.

Integrated reporting is the process of issuing an integrated report that, on the basis of integrated thinking, reports on how value is created, preserved and depleted, and informs about the value creation process. An integrated report is a concise presentation of how the organization's strategy, corporate governance, performance and prospects will create value in the short, medium and long term in the context of the organization's external environment. Integrated reporting based on process results in the creation of a business strategy in such a way to ensure the interests of all stakeholder groups, the execution of integrated business activities on the basis of integrated thinking and the transfer of the value created on capitals to information users with an integrated report. Integrated thinking is the evaluation of how an organization affects or is affected by the relationships and capitals between its business and functional units. Capital items in the International Integrated Reporting Framework are financial capital, manufactured capital, social and relational capital, human capital, natural capital and intellectual capital.

The Guiding Principles and Content Elements of the International Integrated Reporting Framework are covered in Chapter 2. The guidelines used in preparing an integrated report provide guidance on the content of the integrated report and how the information will be presented. Guiding principles in the Framework are strategic focus and future orientation, information linkage, stakeholder relations, materiality, conciseness, reliability and completeness, consistency and comparability. The eight content elements addressed in the Framework are questions that the organization must answer corporate overview and external environment, corporate governance, business model, risks and opportunities, strategy and resource allocation, performance, overview, preparation and presentation.

In the research, it is aimed to measure and evaluate the disclosure score of integrated reporting guiding principles and content elements by making use of 71 criteria created from the International Integrated Reporting Framework guidelines and content items published by the IIRC in the annual reports of Islamic banks for 2020. The research is important in terms of seeing the situation of interest-free banks in the world and in Turkey in integrated reporting and guiding both participation banks and other interest-free banks in Turkey on the implementation of integrated reporting.

In the research, annual reports of 76 interest-free banks within the scope of the research were examined by taking into account 71 criteria, and the Mean Disclosure Score and the Mean of the Criterion Disclosure Score were calculated. Relevant calculations were made through Microsoft Office Excel Program. Dummy variables were used to evaluate the compliance of the annual reports of interest-free banks within the scope of the research with 71 criteria, namely integrated reporting. In the annual report of the relevant interest-free bank; If no explanation is given for the relevant criterion, 0 points is given, if it is mentioned as general information and sufficient explanation is not made, 1 point is given. If sufficient explanation is given, 2 points is given. The criterion disclosure score was calculated to see how many percent of the interest-free banks explained each of the 71 criteria. Since 0, 1 or 2 scoring is used for criteria explanations, for each criterion; The criterion disclosure score was calculated for 1 point and 2 points.

The criterion disclosure score for 1 point and 2 points was calculated with the help of the following equation:

Criterion Disclosure Score for 1 Point

$$=(\text{Total Points Received by the Criterion for 1 Point (Number of interest-free banks that scored 1 point for the criterion)})/(\text{Total Number of Interest Free Banks (76)})$$

Criterion Disclosure Score for 2 Points

$$=(\text{Total Points Received by the Criterion for 2 Points (Number of interest-free banks with 2 points for the criterion)})/(\text{Total Number of Interest Free Banks (76)})$$

In annual reports; Adequate disclosure has been made regarding the changes in the previous operating periods, the skills, background and characteristics of the management, the board of directors, the executive officers and the activities of the bank from past to present. It can be said that annual activity reports have a text flow suitable for the conditions they are in. The 16 interest-free banks included in the research included information on the extent to which they

understand the needs of their key stakeholders and the extent to which they respond to the needs of the key stakeholders, the legal needs and wishes of the key stakeholders, whether they have implemented corporate governance practices that exceed legal requirements, external consequences such as social, environmental, tax payouts, customer satisfaction, their impact on capital items. 21 interest-free banks mentioned how they approach the need for innovation, and 17 interest-free banks mentioned the decoupling between their past and present performance.

All interest-free banks have prepared their annual reports in accordance with the principles of 'reliability and completeness' and 'consistency and comparability' from the guiding principles. When the criterion disclosure score averages for 2 points is examined, it has been determined that interest-free banks generally do not make sufficient disclosures. Interest-free banks have explained their strategic goals, but they have not related their strategies to short-medium and long-term goals. Due to the dependence between capital elements and the contribution of capital elements to the creation of value of the organization the Decoupling of financial information and quantitative information, the Decoupling of information could not be provided adequately.

The disclosure of interest-free banks on the basis of individual guidelines and content items in their annual reports will enable them to converge to integrated reporting and meet the financial and non-financial information needed by stakeholders. Thus, the transition to integrated reporting in corporate reporting will be easier.